הלכות אישות פרק כג

פרק כג: תנאים ופרטים בזכויות הבעל

דיני תנאים בזכות הבעל

א.

האשה שהתנת על בעלה לבטל זכות מדברים שזוכה בהן הבעל,

אם כתב לה ועודה ארוסה, קודם הנישואין - אינו צריך לקנות מידו, אלא כל שכתב לה קיים.

ואם כתב לה אחר נישואין - צריך לקנות מידו:

סוגי תנאים

ב.

דין ודברים

התנה עמה שלא יהיה לו דין ודברים בנכסיה - אם מכרה ונתנה - מכרה קיים ומתנתה קיימת, אבל אוכל פירותיהן כל זמן שהן ברשותה.

ואם קנו מידו כשהיא ארוסה שאין לו דין ודברים בנכסיה - הרי סילק עצמו מגוף הקרקע, ואין לו בנכסיה פירות לעולם.

ואפילו ערער על קנינו ואמר, "לא עלה בדעתי שאין לי פירות מפני קנין זה, אלא שאם מכרה מכרה קיים, שאין אדם נושא אשה בלא נכסים" - אין שומעין לו, אלא כבר סילק עצמו מגוף הקרקע:

ג.

שלא יאכל פירות

התנה עמה שלא יאכל פירות נכסיה - הרי זה אינו אוכל פירותיהן, אבל מוכרין את הפירות ולוקחין בהן קרקע והוא אוכל פירותיה, שלא סילק עצמו אלא מפירות נכסים אלו בלבד.

ד.

התנה שלא יאכל פירות נכסיה ולא פירי פירותיהן - לוקחין הפירות וקונין בהן קרקע, ולוקחין פירות קרקע זו וקונין בהן קרקע שניה, והוא אוכל פירות אלו, שהן פירי פירי פירות.

וכן הדבר תמיד, עד שיתנה עמה שלא יהיה לו לא פירות ולא פירי פירותיהן עד עולם, ואחר כך לא יהיה לו פירות בחייה.

אבל אם מתה - יירש הכל:

ה.

שלא יירשנה

התנה עמה שלא יירשנה - הרי זה לא יירשנה, אבל אוכל פירות בחייה.

וכן, אם התנה שיירש מקצת נכסיה, וכן, אם התנה שאם מתה בלא בנים יחזרו נכסים לבית אביה - הכל קיים:

ו.

במה דברים אמורים? בשהתנה עמה קודם שתינשא, שהנחלה הבאה לו לאדם שלא ממשפחתו, מתנה עליה שלא יירשנה קודם שתהיה ראויה לו.

אבל אם התנה עמה אחר שנישאת - תנאו בטל, ויירשנה, כמו שביארנו:

ז.

התנה עמה אחר נישואין שלא יהיה לו דין ודברים בנכסיה ולא בפירי פירותיהן עד עולם בחייה ובמותה - הרי זה אינו אוכל פירות כלל, אבל אם מתה - יירשנה, כמו שביארנו:

הוצאות על נכסי מלוג

ח.

הבעל שהוציא הוצאות על נכסי מלוג, בין שהוציא מעט ואוכל פירות הרבה, בין שהוציא הרבה ואוכל פירות מעט, אפילו אכל גרוגרת אחת דרך כבוד, או שאכל דינר אחד אפילו שלא דרך כבוד, ואפילו לא לקח בפירות מה שהוציא אלא חבילה של זמורות - מה שהוציא הוציא, ומה שאכל אכל.

ט.

וכן, אם נפלו לה כספים במקום רחוק, והוציא עליהן הוצאות עד שהביאן או עד שהוציאן מיד מי שהיו אצלו, ולקח בהן קרקע ואכל פירותיה כשיעור - מה שהוציא הוציא, ומה שאכל אכל:

י.

הוציא ולא אכל, או שאכל פחות מכשיעור - שמין כמה השביח, ושואלין אותו כמה הוציא.

אם השבח יתר על ההוצאה - יישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא, ונוטל ההוצאה.

ואם ההוצאה יתירה על השבח - אין לו מן ההוצאה אלא כשיעור השבח, ובשבועה:

י.

במה דברים אמורים? במגרש.

אבל האשה שמרדה על בעלה, אפילו אכל הרבה - שמין לו כמה אכל, ופוחתין אותו ממה שראוי ליתן לו מן ההוצאה אחר שיישבע, ונוטלו, שלא הקנה לה כדי שתיטול ותצא מעצמה:

יא.

וכן, המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה, ומיאנה - רואין כמה אכל וכמה הוציא וכמה השביח, ושמין לו כעריס, שהרי ברשות ירד:

מנהגי נדוניא

יא.

מנהגות רבות יש בנדוניא.

יש מקומות שנהגו שיכתבו בכתובה הנדוניא ביתר על דמיה בשליש או בחמיש או במחצה, כגון שתהיה הנדוניא מאה וכותבין שהכניסה לו מאה וחמישים, כדי להרבות בפני העם, וכשתבוא לגבות לא תגבה אלא המאה:

יב.

ויש מקומות שנהגו לכתוב בפחות, ואם פסקה להוציא לו במאה כלים, נותנת שוה מאה ועשרים או מאה וחמישים וכותבין שהכניסה לו מאה.

ויש מקומות שנהגו לכתוב שוה בשוה.

ויש מקומות שנהגו שיתן האיש מעות לפי הנדוניא דבר קצוב, שתתקשט בו הכלה ותקנה בו בשמים וכיוצא בהן.

ויש מקומות שיכניס האיש שום משלו לאשה, יצטרף לנדוניתה להתנאות בו:

יב.

הנושא סתם - כותב ונותן כמנהג המדינה, וכן היא שפסקה להכניס - נותנת כמנהג המדינה, וכשתבוא לגבות כתובה - מגבין לה מה שבכתובה כמנהג המדינה.

ובכל הדברים האלו וכיוצא בהן מנהג המדינה עיקר גדול ועל פיו דנין, והוא שיהיה אותו מנהג פשוט בכל המדינה:

קנין והתחייבות

יג.

איש ואשה שהיו ביניהן שידוכין, ואמר לה, "כמה את מכנסת לי", "כך וכך", ואמרה לו, "וכמה אתה נותן לי או כותב לי", כך וכך, וכן האב שפסק על ידי בנו ובתו, "כמה אתה נותן לבנך", "כך וכך", וכמה אתה נותן לבתך, כך וכך, ועמדו וקידשו -

קנו אותן הדברים, ואף על פי שלא היה ביניהן קנין מידם.

ואלו הן הדברים שנקנין באמירה:

יד.

במה דברים אמורים? בשפסק האב לבתו, בין גדולה בין קטנה, ופסק האב האחר לבנו, ובנישואים ראשונים, שדעתו של אדם קרובה אצל בנו, ומרוב שמחתו בנישואין הראשונים גמר ומקנה לו באמירה.

אבל אח שפסק לאחותו, או אשה שפסקה לבתה, וכן שאר קרובים, או האב שפסק לבנו או לבתו בנישואים שניים - לא קנו אותן הדברים עד שיקנו מידי הפוסק שנתן כך וכך:

טו.

האב שפסק על ידי בתו, - לא קנת הבת המתנה עד שיכנוס אותה בעלה, וכן הבן לא קנה עד שיכנוס, שכל הפוסק אינו פוסק אלא על מנת לכנוס.

לפיכך הפוסק מעות לחתנו ומת קודם שיכנוס, ונפלה לפני אחיו לייבום, יכול האב לומר ליבם, "לאחיך הייתי רוצה ליתן, לך איני רוצה ליתן", ואפילו היה הראשון עם הארץ והשני חכם, ואף על פי שהבת רוצה בו:

טז.

הפוסק מעות לחתנו, והלך האב למדינה אחרת, יכולה היא לומר לבעל, "אני לא פסקתי על עצמי, מה אני יכולה לעשות, או כנוס בלא נדוניא או פטרני בגט".

אבל אם פסקה היא על עצמה ולא הגיעה ידה - הרי זו יושבת עד שתמצא מה שפסקה או עד שתמות:

יז.

ולמה לא תפטור עצמה במרדות? שהמורדת כשהיא ארוסה, הבעל רוצה לכנסה והיא אינה רוצה, אבל זו אין הבעל רוצה בה עד שתתן הנדוניא שפסקה, והיא רוצה בו, שהרי היא אומרת לו "או כנוס או פטור".

במה דברים אמורים? בגדולה, אבל קטנה שפסקה על עצמה - כופין אותו ליתן גט, או יכנוס בלא נדוניא:

הפוסק לזון את בת אשתו

יז.

הנושא את האשה ופסקה עמו שיהיה זן את בתה כך וכך שנים - חייב לזונה אותן שנים שקיבל על עצמו.

והוא שיתנו על דבר זה בשעת קידושין, אבל שלא בשעת קידושין, עד שיקנו מידו או שיכתוב בשטר וכיוצא בו, כמו שיתבאר בהלכות מקח וממכר:

יח.

נתגרשה בתוך השנים שקיבל על עצמו לזון את בתה, ונישאת לאחר, ופסקה עמו שיהיה זן את אותה הבת כך וכך שנים - לא יאמר הראשון, אם תבוא לביתי אזוננה, אלא מוליך מזונותיה למקום שהיא שם אמה.

וכן לא יאמרו שניהם, "הרי אנו זנין אותה כאחד", אלא אחד זנה, ואחד נותן לה דמי מזונות:

יט.

נישאת הבת בתוך זמן זה - הבעל חייב במזונותיה, ובעלי אמה שניהם כל אחד מהן נותן לה דמי מזונות.

מתו אלו שפסקו לזון אותה,

אם קנו מידן או שחייב עצמו בשטר - הרי זו כבעלת חוב בשטר, וטורפת מזונותיה מנכסיהן המשועבדין עד סוף הזמן שפסקו.

ואם פסקו בשעת הקידושין ולא היה שם קנין - הרי הן דברים שלא ניתנו להיכתב, ואינה טורפת במזונותיה: